

Pericopa Aharei Mot - Haftara: Ezechiel și păstrarea identității evreiești în diaspora 5784

Haftara noastră este din profeția lui Ezechiel, care s-a născut și a crescut în țară și a fost exilat în anul 597 î.e.n. în cadrul exilului regelui Ioiachin. Acest val de exil a cuprins demnitari, clasele înalte de funcționari, specialiști importanți și o parte din preoți cu familiile lor. 11 ani mai târziu, Templul a fost distrus, iar la grupul de exilați s-au alăturat mulți alții din Iudeea. Exilul lui Ioiachin a fost un eveniment istoric care a influențat enorm continuitatea poporului evreu. Exilații au creat o tradiție care nu a existat în lumea antică. Cu toate că și-au pierdut independența și au fost exilați în țara celor care i-au cucerit și cu toate că au pierdut legătura cu Templul lor care mai târziu a fost distrus, ei au continuat să-și păstreze religia și regulile ei și au trăit în Babilon ca o congregație aparte fără să se asimileze cu băștinașii. Cum s-a petrecut acest fenomen?

O citire mai amplă în cărțile Ieremia și Ezechiel va lămuri ordinea evenimentelor petrecute în Iuda și Babilon de la anul întâi și până în anul al șaptelea după exilul regelui Ioiachin. Vom vedea și cum acceptarea lui Ezechiel ca profet adevărat de către bătrânii obștiei au pecetluit acest proces.

În cartea Ieremia cap. 29 noi citim despre o corespondență între Ierusalim și Babilon la începutul exilului. Când Ieremia s-a confruntat cu persoane din ambele tabere care s-au prezentat ca profeți și au profețit în numele Domnului pentru o întoarcere rapidă acasă. Din Babilon au ajuns zvonuri în acest spirit, iar Ieremia le-a trimis o epistolă în care el le spune: consolați-vă cu exodul și așezați-vă în Babilon, deoarece întoarcerea va fi doar peste 70 de ani. O parte din exilați nu au acceptat profeția lui Ieremia și l-au înfruntat. Șemaia din Nehelam, care s-a prezentat ca profet în Babilon, a trimis o epistolă la conducerea preoților din Ierusalim cerând ca Ieremia să fie muștrat și pedepsit: „... pe orice om care a înnebunit și care se comportă ca un profet să-l arestezi și să-l pui cu mâinile și cu gâtul în butuci; atunci de ce nu l-ai certat pe Ieremia din Anatot care se comportă ca un profet în fața voastră? Căci de aceea ne-a trimis el mesaj în Babilon ca să ni se spună: Lucrul acesta va dura. Construiți case și locuiți-le, faceți-vă grădini și mâncați-le rodul” (Ieremia 29:26-28).

Domnul îi spune lui Ieremia că Șemaia nu este profet deloc și că el va plăti pentru asta: „Trimite să li se spună tuturor exilaților ... fiindcă Șemaia v-a profețit deși Eu nu l-am trimis și a încercat să vă facă să vă încredeți într-o minciună” (Ieremia 29:31-32). Nu este de mirare că exilații care au fost smulși din casa lor și țara lor, au căzut pradă speranțelor zadarnice pe care le-a nutrit în adâncul sufletelor lor.

În țară, în al patrulea an de când Nebucadnețar l-a exilat pe Ioiachin și l-a încoronat pe Zedechia, acesta a pornit o revoltă contra împăratului babilonean. El a procedat așa împreună cu câteva armate din zonă, iar cu toții s-au bazat pe ajutorul armatei egiptene. La Ierusalim au început să vorbească despre revoltă și întoarcerea exilaților: „... în al patrulea an, în luna a cincea, Hanania, fiul lui Azur, profetul din Gabaon, mi-a spus în casa Domnului, înaintea ochilor preoților și al întregului popor. Iată ce a zis Domnul ... voi rupe jugul regelui Babilonului. De azi în doi ani voi aduce înapoi în locul acesta toate ustensilele Casei Domnului ... și îl voi aduce înapoi

în locul acesta pe Ieconia, fiul lui Ioiachin, regele lui Iuda și pe toți exilații din Iuda care au ajuns în Babilon” (Ieremia 28:1-4).

În primii patru ani ale exilului lui Ioiachin, Ieremia a stat în fața unor oameni din Ierusalim și Babilon care profeteau în numele lui Dumnezeu despre întoarcerea în curând a exilaților și a ustensilelor și eliberarea de sub jugul regelui Babilonului. Așa cum vorbele lui Șemaia au ajuns din Babilon la Ierusalim, la fel și vorbele lui Hanania au ajuns din Ierusalim în Babilon cu o dată precisă: peste doi ani. Pe cine va crede poporul? Singura cale prin care Ieremia putea să dovedească adevărul era să aștepte doi ani până la împlinirea perioadei „profețită” de Hanania. De aceea Ieremia își termină profeția: „Dar dacă un profet profetește despre pace, numai când cuvântul lui se va împlini va fi cunoscut ca profet adevărat trimis de Dumnezeu” (Ieremia 28:9).

Evenimentele de la începutul revoltei puteau să dea certitudine în vorbele profetilor falși, deoarece regele Babilonului a trimis o parte a armatei sale să înăbușe revolta, însă a venit în zonă armata egipteană și babilonienii s-au retras. Exilații din Babilon și cei rămași în Ierusalim își aminteau de precedentul asirian când aceștia au asediat Ierusalimul în perioada regelui Ezechia. Atunci Domnul i-a constrâns în mod miraculos să se retragă, iar Ierusalimul și Templul au fost salvați. Mulți i-au crezut pe acești profeti falși și de această dată. La sfârșit s-a dovedit că Ieremia a fost profet adevărat. După ceva timp armata egipteană s-a întors în Egipt și în al nouălea an al monarhiei lui Zedechia, babilonienii au început asediul asupra Ierusalimului care s-a terminat cu distrugerea Templului și pierderea independenței poporului Israel.

Să ne întoarcem în Babilon. Data primei profeții a lui Ezechiel „În al cincilea an de exil al regelui Ioiachin” (Ezechiel 1:2) a fost înaintea împlinirii a doi ani pe care le-a acordat Hanania în profeția lui despre sfârșitul războiului și întoarcerea exilaților acasă. De aceea, în dedicarea lui ca profet când Domnul îl avertizează că treaba va fi grea, iar cei la care el este trimis nu vor accepta vorbele lui: „Și, fie că vor asculta, fie că nu – căci sunt o casă răzvrătită – vor ști că a fost un profet în mijlocul lor” (Ezechiel 2:5).

De ce oare este atât de important ca evreii din diaspora să știe că au un profet între ei?

În al cincilea an de exil, la începutul activității lui Ezechiel, spusele lui nu sunt acceptate încât el trece la tăcere: „Dar casa lui Israel nu va vrea să te asculte, căci ei nu vor să mă asculte” (Ezechiel 3:7) ... „Îți voi lipi limba de cerul gurii și vei fi mut și nu vei fi pentru ei un om care muștră” (Ezechiel 3:26). Ezechiel își începe profeția 11 luni după disputa între Ieremia și Hanania la Ierusalim. Revolta încă nu eșuase, așa că întrebarea cine este profet adevărat la Ierusalim – Ieremia sau Hanania, iar în Babilon Ezechiel sau Șemaia – încă nu a fost lămurită. Ca și Ieremia, nici Ezechiel nu avea cum să convingă poporul că el este un profet adevărat, iar ceilalți sunt falși.

În anul al șaselea s-au terminat cei doi ani pe care le-a acordat Hanania profeției sale care nu s-a îndeplinit. Armata babiloneană a început asaltul asupra Iudeii revoltată. Atunci se petrece o răsturnare în abordarea poporului față de Ezechiel și încep să se îplinească cuvintele Domnului „vor ști că a fost un profet în mijlocul lor” (Ezechiel 2:5; 33:33). Nu ca în anul al cincilea când Ezechiel a venit la popor fără succes, de data aceasta în anul al șaselea, bătrânii au ținut minte spusele lui din anul anterior și au venit la el acasă: „Și iată ce s-a întâmplat: În al șaselea an, în luna a șasea, în a cincea zi a lunii, stăteam în casa mea și bătrânii lui Iuda stăteau înaintea mea, când mâna Domnului Dumnezeu a coborât acolo asupra mea” (Ezechiel 8:1).

Ezechiel le-a expus viziunea lui în care el vede cum Dumnezeu părăsește Templul din cauza nelegiuirilor făcute de evrei acolo. Până atunci el profetea doar despre Ierusalim și păcatele lui. De acum încolo el apelează în profețiile lui la confracții din diaspora cerându-le să se lase de păgânism și le-a prezentat dorința Domnului de a nu-i părăsi nici în exil. El le-a și promis că ei se vor întoarce în țară și o vor curăța de păgânism: „... le voi fi un „mic Templu” în țările unde au mers. De aceea spune: Vă voi strânge dintre popoare și vă voi aduna din țările în care ați fost și vă voi da pământul lui Israel. Și ei vor veni și vor înlătura toată monstruoșitatea și idolatria” (Ezechiel 11:16-18).

În anul următor, al șaptelea s-a petrecut schimbarea esențială: „În anul al șaptelea, în luna a cincea, în a zecea zi a lunii, niște bărbați dintre bătrânii lui Israel au venit să-l întrebe pe Domnul și s-au așezat înaintea mea” (Ezechiel 20:1).

În anul al cincilea Ezechiel le-a spus că el este profetul Domnului, însă ei au refuzat să-l asculte; în anul al șaselea ei l-au auzit dar nu au ripostat; iar în anul al șaptelea chiar ei au venit „să-l ceară pe Dumnezeu”. Nu ni s-a spus ce au vrut bătrânii de la Dumnezeu, însă răspunsul Domnului a fost aspru, refuz total: „Veniți să mă întrebați? Viu

sunt Eu că nu voi lăsa să mă întrebați” (Ezechiel 20:3).

Deși Ezechiel a refuzat în numele Domnului să le răspundă bătrânilor, continuarea acestei profeții ne dezvăluie că el începe să înțeleagă că este acceptat de popor ca profet adevărat.

Ezechiel era încă în perioada de muțenie după porunca Domnului, care se va încheia în ziua aflării distrugerii Templului: „În ziua aceea ți se va deschide gura și vei vorbi către cel supraviețuitor, nu vei mai fi mut” (Ezechiel 24:27). Cu toate acestea, venirea bătrânilor la el îl va elibera deja de povara muțeniei. După ce le refuză cererea, el continuă cu o prezentare istorică a relațiilor între Domnul și poporul Său, de la ieșirea din Egipt și până în zilele sale. La sfârșit le prezintă cea mai importantă cerință: Nu vă asimilați! „Ceea ce vă trece prin minte nu se va întâmpla nicidecum, căci voi ziceți: Să fim ca națiunile, ca familiile celorlalte țări, să slujim lemnului și pietrelor” (Ezechiel 20:32). El îi avertizează că Dumnezeu nu va permite așa ceva: „Viu sunt Eu, zice Domnul Dumnezeu, că voi domni peste voi cu mână tare, cu braț întins și revărsându-mi furia” (Ezechiel 20:33).

Această realitate care s-a petrecut în Babilon în care poporul exilat nu se asimilează și și-a păstrat religia și deosebirea etnică, nu are precedent și ea va călăuzi poporul evreu de-a lungul secolelor. Cine a adus această schimbare? Chemarea lui Ezechiel către popor în anul al șaptelea contra asimilării este singura sursă pe care o deținem, în care este o chemare a conducătorilor de păstrare a individualismului poporului evreu în diaspora. Probabil că erau două tabere: cei care voiau să continue pe drumul iudaismului și de aceea au venit la el să-L ceară pe Dumnezeu; restul erau persoane care intenționau să ia calea celor zece triburi și să se asimileze cu poporul care i-a cucerit și i-a exilat în țara sa. Ezechiel a luptat contra acestei tendințe și i-a avertizat pe cei care se vor asimila că nu vor atinge libertatea după exil: „Îi voi îndepărta dintre voi pe cei ce se răzvrătesc și pe cei care comit fărâdelegi împotriva mea, căci îi voi scoate din țara în care au locuit ca străini, dar nu vor veni pe pământul lui Israel” (Ezechiel 20:38).

Aceste cuvinte grăite de profet, care era deja recunoscut ca profet adevărat care vorbește în numele Domnului, au avut probabil un efect semnificativ; pentru prima oară în istorie, un popor exilat în țara cuceritorului după ce țara i-a fost cucerită și Templul ars, și-a păstrat unicitatea și identitatea.

Ezechiel era într-o poziție de tranzație mai dramatică decât situația de după cel de al doilea Templu. În ambele, Casa a fost distrusă, ritualul a încetat și independența s-a pierdut, însă la primul Templu și poporul a fost exilat din țara lui. Cei care au fost exilați împreună cu Ioiachin au fost izolați de țara lor. Singura lor legătură cu Dumnezeu era prin profetul Ezechiel. Proiectul acestuia era să înlăture tiparul celor zece triburi de asimilare între cuceritori. Iar după distrugerea celui de al doilea Templu, Rabi Iohanen Ben Zakai a păstrat modelul exilului lui Ioiachin în care exilații și-au păstrat credința, cu adaptare la timpuri. Cu ajutorul lui Ezechiel s-a schimbat modelul antic de asimilație și s-a născut un model nou de identitate care nu depinde de țară sau de Templu. Acest model a ocrotit poporul evreu de-a lungul secolelor.

Se poate spune că după Moise, profetul Ezechiel a fost acela care a reușit mai mult decât oricare profet să mențină poporul evreu fidel Dumnezeului.

Astăzi, mai mult ca oricând, restul poporului evreu rămas în exil are nevoie de un profet ca Ezechiel care să oprească această avalanșă de asimilare. Mai ales a tinerilor – pentru ca o jumătate din populația evreiască să nu se piardă, așa cum a reușit să se mențină 2500 de ani.